

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:15.11.2021 ✓Accepted/Kabul:13.04.2022

DOI:10.30794/pausbed.1023621

Research Article/Araştırma Makalesi

Mutdoğan, A. S. ve Mutdoğan, K. (2022). "Uzaktan Eğitim Sürecinde Bireylerin Motivasyonunu Etkileyen Faktörler", Sayı 51, Denizli, ss. 1-14.

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE BİREYLERİN MOTİVASYONUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

A. Selin MUTDOĞAN*, Kutay MUTDOĞAN**

Öz

Günümüzde, dünyayı etkileyen koşullar tarihte hiç olmadığı kadar hızlı bir şekilde değişmekte ve bu hızlı değişim etkenleri insanları önemli ölçüde etkilemektedir. Bu etkiler, insanların fiziksel yaşam koşullarını değiştirdiği ve etkilediği gibi, ruhsal, duygusal ve psikolojik durumlarını da değiştirmekte ve etkileyebilmektedir. İletişim biçimleri ve imkânları, bu anlamda insanların hayatını etkileyen önemli başlıklardan biri haline gelmiştir. Yaşanılan bu dönemde, insanoğlu, dünyada nadir olarak yaşanılan Covid-19 salgını ile yüzleşmiş ve dünya çapında bu pandeminin ortaya çıkardığı tehdit yüzünden bazı kısıtlamalara maruz kalmıştır. Bu anlamda, teknolojinin iletişim anlamında da getirdiği kolaylıklar sayesinde Türkiye’de gerek öğrenciler eğitim hayatlarını, gerekse iş insanları işlerini uzaktan ve evden yürütmeye mecbur kalmışlardır. Bu çalışmada, meydana gelen bu değişikliğin insanların psikolojik durumlarına yaptığı olası etki, üniversite öğrencileri üzerinde ve motivasyon kavramı özelinde incelenmiştir. Yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar, gelecekte insan hayatında oluşabilecek değişimler için gerek eğitmenlere gerekse iş insanlarına yol gösterebilmesi için tüm ilgili birim ve insanlar ile paylaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Motivasyon stratejileri, Uzaktan eğitim, Yönetim, Covid19 Salgını.*

FACTORS AFFECTING INDIVIDUALS’ MOTIVATION IN DISTANCE LEARNING

Abstract

In today’s world, the conditions of living and working are rapidly changing, faster than any changes existed before in history and those changes affect people seriously. Those effects both change the physical living conditions of the people and the spiritual, emotional and psychological status of people. In this sense, the forms and the capabilities of the communication become a very important topic to be focused. In this period, mankind has faced the Covid-19 epidemic, which is rarely experienced in the World, and has been subjected to some restrictions worldwide due to the threat posed by this pandemic. In this sense, with the help of technological benefits in communication industry, both the students and the business people in Turkey are forced to continue their work from their homes and remotely. In this research, the potential effects of this situation on the psychology of the people are investigated on the university students with the motivation concept. In addition, the results obtained in this research intended to be shared with all relevant units and people both for instructors in academia and the managers in the business world to guide them for the changes that may occur in human life in the future.

Key words: *Motivation strategies, Remote learning, Management, Covid19 pandemic.*

*Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, ANKARA.

e-posta: selinse@hacettepe.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-5845-123X>)

**Dr. Öğr. Üyesi, American University of Athens, Engineering Department, ANKARA

e-posta: kmutdogan@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0002-7357-027X>)

1. GİRİŞ

Covid19 salgını eğitim alanında köklü değişikliklere neden olmuştur. Bunun başında her seviyedeki eğitimin farklı platformlardan çevrimiçi olarak gerçekleşmesi gelmektedir. Yüksek öğrenim kurumlarında da üniversite öğrencileri ve öğretim elemanlarının da bu sürece hızlı bir şekilde adapte olarak birçok zorlukla baş etmek zorunda kaldığı görülmüştür. Bu süreçte yapılan araştırmalarda ortaya çıkan zorlukların başında eğitim ortamının değişmesi, ev ve okul ayrımının ortadan kalkması, sosyal ilişkilerde gerileme, eğitim kaynaklarına ve öğretmenlere erişimin kısıtlanması gelmektedir.

2020 yılının Mart ayından itibaren uzaktan eğitim ile sürdürülen lisans eğitimi hem öğrenciler için hem de öğretim elemanları için zorlayıcı bir süreç olmuştur. Bu süreçte eğitime odaklanmak ve motivasyonun her zaman yüksek olması oldukça zor bir durumdur. Covid19 salgınında 3. yarıyıl eğitim ve öğretim döneminin de uzaktan eğitimle sonlandırılmış ve dünyada yapılan araştırmalarda öğrencilerin başarısı ve derslere katılımının çok büyük oranda aynı şekilde devam ettiğini belirtilmiştir (Rahiem, 2021; Baygeldi vd, 2021). Bu çarpıcı sonuçlar öğrencilerin motivasyonunu sağlayan etkenlerin ne olduğu hakkında araştırma zemini hazırlamış ve buradan çıkacak sonuçlarla ileride karşılaşılabilecek zor koşullarla nasıl başa çıkılacağı ile ilgili öngörüler oluşturulmasını sağlamıştır.

Bu araştırmanın sonuçları ayrıca, başta iş dünyası olmak üzere, diğer tüm kurumlarda yer alan çalışanların da Covid19 sürecinden, motivasyon ve iş performansları anlamında etkilenip etkilenmedikleri, etkilendilerse hangi kavramlar üzerinde etkilenmiş olabileceklerine dair de araştırmacılara ve profesyonellere yol gösterecek niteliktedir. Bu çalışma, Covid19 salgını gibi zorlayıcı koşullarda, insanların günlük yaşama ve çalışma koşulları köklü bir şekilde değiştiğinde nasıl etkiler ortaya çıkabileceğine dair önemli bir ipucu olma özelliği de taşımaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. 'Motivasyon/Güdülenme' Kavramının Tanımlanması

'Motivasyon-Güdülenme' kavramı, İngilizce bir kelime olan 'Motive-Güdü'den türemiştir ve insanları bir işi tamamlayabilmeleri için harekete geçmelerini sağlayan güç olarak tanımlanmıştır. Bu koşullar altında, güdülenmenin üç aşaması vardır; aksiyona başlama, aksiyonu sürdürme ve aksiyonun olması için olumlu yönde zorlamak (Bayraktar, 2015). Diğer bir tanıma göre, motivasyon; herhangi bir hedefin başarılabilmesi için insanların düzenli olarak hamle yapmaları için gösterilen çabanın toplamıdır (Eren, 2001). Diğer taraftan, Başaran (2000) motivasyonu; bireyin ihtiyaçlarını giderdiği veya yeni ihtiyaçlar oluşturduğu dışsal bir faktör olarak tanımlamıştır.

Motivasyon, bir sonuç değil, bir süreçtir ve bu nedenle kavramı doğrudan gözlemleyebilmek imkânsız bir hale gelmektedir. Araştırmacılar, bu süreci değerlendirebilmek adına, sadece gözlem yapabilmekte, kişilerin tercihleri ile ilgili sözlü yorumlarını dinleyebilmekte, bu tercihleri gerçekleştirilebilmek için gösterdikleri çabaları ve buna uygun aksiyonlarını gözlemleyebilmektedirler (Pintrich ve Schunk, 1996). Özkalp ve Kirel'e (1998) göre; motivasyon süreci, birbirine bağlı aşamalardan oluşmaktadır, bunlar; 'ihtiyaç', 'uyarı', ve 'tatmin' şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya göre; ihtiyaçların, davranışlara sebep olması ve bu nedenle tatmin duygusunun yaşanıyor olması, motivasyon sürecini oluşturmaktadır. Her ihtiyaç, tatmin edildikçe, yeni bir ihtiyaç dikkate alınır, ve motivasyon süreci düzenli olarak aynı sıralama üzerinden tekrar yaşanmaktadır.

Motivasyonun, bireyler üzerinde etkiler bırakan bazı özgün özellikleri vardır. Bu özellikleri şu şekilde tanımlayabilmek mümkündür. Öncelikle motivasyon, bireylerin ihtiyaçlarının değişebileceğini ve bu değişime bağlı olarak davranışlarının değişebileceğini bilen, tasarlayan ve kapsayan dinamik bir süreçtir. İkinci olarak, motivasyon, bireysel bir süreçtir; öyle ki, bir kişinin motive olmasını sağlayan bir ihtiyaç, diğer bir kişi için geçerli olmayabilecektir. Benzer bir şekilde; motivasyon, homojen bir süreç olmadığı için, bireylerin davranışlarını ve aksiyonlarını anlayabilmenin tek yolu onları gözlemleyebilmektir. Motivasyon sürecinin üçüncü özgün özelliği, sürecin enerji oluşturma karakteridir. Süreç, insanları harekete geçirebilmekte ve alınması gereken aksiyonları alabilmeleri için insanları desteklemekte ve cesaretlendirebilmektedir. Son olarak; motivasyonun bireyler üzerinde, onların yaptıkları aktivitelere daha çok odaklanmalarını sağlayan özel bir etkisi olabilmektedir. Yani daha çok motive olan bir insan, yaptığı işlerde, daha çok odaklanabilmekte ve daha dikkatli olabilmektedir (Demirtaş, 2005).

2.2.Öğrenci Motivasyonu

Akademik bir sınıfın yönetimi; sahip olunan kurumsal amaçları gerçekleştirebilmek adına, tüm teknik ve yumuşak faktörlerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesidir. Diğer bir deyişle; etkin ve verimli öğrenme süreçleri tasarlayarak ve doğru yönetim stratejileri sergileyerek, tüm süreci, öğrenciler için daha kolay ve sürdürülebilir hale getirmektir (Arslan, 2012). Sınıf yönetimi, öğretmenlerin rehberliğinde ki bu rehberlik, çevrenin, öğrencilerin ve kaynakların yönetimi ve tüm katılımcılarla mümkün olabilecektir. Başar'a göre (2008), sınıf yönetimi; uygun eğitim ortamını hazırlamak, kuralları oluşturmak, kullanmak, sistemi ve çevresel süreçleri öğrenmektir.

Sınıf yönetimini etkileyen en önemli faktörlerden bir tanesi de sınıftaki öğrencilerin motivasyonudur. Bireyler, doğuştan itibaren öğrenme, iletişim kurma ve çevreyi anlayabilmek konularında bir arzu ve ihtiyaçla doğmaktadır. Diğer yandan aynı bireyler, akademik öğrenme süreçleri başladığında bu arzu ve ihtiyaçlarını kaybedebilmektedir (Ersöz, 2004). Bu durumda, öğretmenlere, öğrencilere kaybolan arzu ve ihtiyaçlarını tekrar sağlayabilmek için gayret etmeleri ve sorumluluk göstermeleri gerekmektedir.

Öğrenme ve bu konuda başarılı olabilmek, motivasyon ile bağlantılıdır. Çünkü motivasyon, öğrenme ve performans gösterebilmenin ön gerekliliğidir (Pintrich ve Schunk, 1996). Öğrencilerin motivasyonunun artmasıyla, sınıf yönetimindeki problemler azalır, eğitimcilerin ve öğrencilerin memnuniyeti artar (Öncü, 2001). Diğer bir araştırmaya göre; öğrencilerin motivasyonu, onların dahil oldukları akademik aktiviteler ve amaçlarıyla ilişkilidir (Bayraktar, 2015). Bahsedilen araştırmada, tüm öğrencilerin eşit derecede motive oldukları kabul edilebile, bu öğrencilerin motive oldukları kaynakların farklı olabildiği belirtilmiştir. Bayraktar (2015) doğuştan motive bir öğrencinin, akademik aktivitelerinde de sahip olduğu merak duygusundan, öğrendiklerini geri aktarmak ve sunmak isteğinden, bu aktivitelerin kendisini memnun etmesinden ve başarılı olma duygusundan duyduğu memnuniyetten ötürü, öğrenim sürecinden motive olacağını ifade etmiştir. Diğer yandan, aynı çalışmada, bu durumun aksine sadece dışsal faktörler ile motive olan öğrenciler, sadece ödül ve ceza uygulamalarına göre aktivitelerini sürdürmektedirler.

Motivasyon, öğrencilerin bilgisel ve davranışsal aktivitelerinde elde ettikleri başarılarının arka planındaki gösterdikleri enerji seviyelerini belirlemektedir. Öğrencilerin motivasyon seviyesi; başarılı olma ihtiyaçları, okuma ve öğrenmedeki konsantrasyonları, özel bir amaç ve hedeflerinin olup olmaması, amaçlarının işlevselliği ve tutarlılığı, öğrenmedeki kişisel yetkinlik algısı ve öğrenme nedenlerine göre şekillenmektedir (Bozanoğlu, 2005).

Diğer bir araştırmada; öğrencilerin, derslerden beklentileri karşılanmadığı takdirde motivasyonlarını kaybedebileceğini ve elde ettiği sonuçların da istenilen düzeyde olmayacağını ortaya konmuştur. Sonuç olarak; öğretmenlerin, öğrencilerin sonuca ulaşmasında gösterecekleri rehberlik sürecinde, hem iç etkenler hem de dış etkenler üzerinden motive etmeleri gerekmektedir (Öncü, 2001). İçsel Motivasyonda öğrenci, kendi ihtiyaçlarını tatmin etmek için başarılı olmak isterken dışsal motivasyon kavramında öğrencinin başarılı olması dışsal faktörlere bağlıdır. Bu faktörler, öğrencilere uygulanan ödül veya cezalar ile ilgili olmaktadır.

Öğrencilerin motive olamamaları ya da motivasyonlarının düşmesinin bazı olumsuz sonuçları vardır ve akademik başarıları olumsuz yönde etkilenmektedir. Böyle durumlarda öğrenciler dikkatsizce davranmaya başlarlar, daha düşük notlar alırlar ve dersleri dikkate almamaya başlarlar. Bu yaklaşımın temeli, öğrencilerin kendilerine duydukları saygıyı kaybetmeme çabalarından kaynaklanmaktadır. Öğrenciler, başarısız olma ihtimallerine karşın, akademik aktivitelerle ilgilenmemeyi tercih edebilmektedirler. Bu koşullar altında, az bir motivasyon desteği dahi, öğrencilerin performanslarını arttırmalarında yeterli olacaktır (Selçuk ve Güner, 2000).

Farklı perspektiflerde incelenmiş motivasyon teorileri bulunmaktadır. *Psikodinamik teori* önemli olan etkenlerin biyolojik faktörlerin ve bilinçdışı motivasyonun olduğu vurgulanmaktadır. Freud'a göre dürtüler insan davranışlarının temel motivasyon unsurudur ve direk ve dolaylı olarak tanımlanan dürtüler bir tatmin veya başarı durumuna ulaşmak için gerilim yaratır (McClelland, 1985). Freud'dan sonra psikodinamik teori oldukça gelişmiş ve bilim insanları Freud'un temel dürtülerinin yanında motivasyon ve ihtiyaçlara bağlı olarak benlik saygısı ve sosyal ilişkilerinde geliştiğini savunmuşlardır (Mitchell, 1988; Shaver & Mikulincer, 2005). Psikodinamik teori farklı kültürlerde motivasyonu sağlayıcı etkenlerin değiştiğini vurgulamıştır.

Başarma Güdüsü Teoremi motivasyonu etkileyen güçlü bilinçdışı unsurların olduğunu ortaya koymuştur (Shaver & Mikulincer, 2005). McClelland (1985) göre bilinçli motivasyon dışsaldır ve kısa süreli odaklanılmış hedefler için kullanılırken; bilinçdışı motivasyon içseldir ve genel olarak davranışa yansımaktadır. McClelland'ın teoremi sosyal öğrenme yolu ile öğrenilen ihtiyaçların başarı, güç ve bağlanma olarak insan davranışları ile çevresel faktörlerin birleştirilmesine yönelik bir kuramdır (Alkaabi, S,A,R; Alkaabi, W; Vyver, G; 2017). *Davranışçı teori*, motivasyonun kendisine odaklanmak yerine koşullara odaklanan bir bakış açısına sahiptir. Edimsel koşullanma dediğimiz yaklaşımda insanlar ödül almayı isterken, cezalandırılmak istemezler. Bu nedenle insanların davranışları bu yaklaşıma uygun olarak gelişir (Weiler, 2005). Ödül ve ceza sistemi uzun yıllar eğitim sistemlerinde kullanılmış fakat günümüzde önemini kaybetmiştir. Bunun en önemli sebepleri arasında insanın davranış çeşitliliğini çok kısıtlı bir bakış açısıyla sunması ve farklı öğrenme stillerine çok zayıf açıklamalar getirebildiği sayılmaktadır (Cheng & Yeh, 2009).

İnsancıl Yaklaşım olarak adlandırılan Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi, fizyolojik gereksinimlerden başlayarak psikolojik ihtiyaçlara doğru ilerleyen bir yaklaşımla insan ihtiyaçlarının hiyerarşik ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin duygusal, zihinsel ve sosyal karakterlerinin tamamına odaklanır ve bu faktörlerin öğrencilerin öğrenme ve motivasyonları üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin algılarına ve içsel ihtiyaçlarına odaklanan bu yaklaşıma göre öğrenciler, kendi güvenliklerinden, sevgi ve saygı ihtiyaçlarından, özgüven ve sadakat duygularından motive olmaktadır. Bu bakış açısıyla eğitimcilerin öğrencilerini aktif dinlemeleri, onlarla olan iletişimde şeffaf olmaları, empati göstermeleri ve onları kabul etmeleri gerekmektedir. Bu teoride de özellikle test etmek ve geçerliliğini analiz etmek konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Temel önermelerle ilgili de farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Neher (1991) teorisinin savunduğu argümanların aksine üst düzey ihtiyaçların doğuştan geldiği fikrine karşı çıkmakta ve birçok toplumda hiyerarşinin tanımlandığı gibi çalışmadığına dikkat çekmektedir. Teorinin en iyi ihtimalle varlıklı batı toplumlarında yalnızca sınırlı bir uygulamaya sahip olduğunu savunmuştur.

Bilişsel yaklaşım, davranışçı teoremin tam tersi bir bakış açısıyla öğrencilerin içsel faktörlerle motive olduklarını kabul etmektedir. Buna göre öğrenciler dışsal faktörlere herhangi bir reaksiyon göstermemekte, onun yerine dışsal faktörlere yönelik kendi geliştirdikleri yorumlar üzerinden etkileşim göstermektedirler. Bu teori eğitim dahil farklı bilim dallarındaki araştırmalarda öncelikli kullanılan bir yaklaşım haline gelmiştir. Bilişsel yaklaşım, insan zihnini bir bilgisayara benzetmektedir ve karar vermenin yanı sıra bilgi işlemeye de odaklandığı savunur (Trautwein vd., 2012).

En baskın ve önemli teorilerden biri olan *Sosyal Öğrenme Teoremi*, Bandura'nın (1989) teoreminde sosyal çevrenin ve model almanın öğrenme üzerine etkilerini, ilkelerini ve süreçlerini ortaya koyarak, başkalarının davranışlarını gözleyerek ve model alarak da öğrenilebildiğini ve bu durumun bireyi motive ettiğini vurgulamıştır. Bu yaklaşıma göre, dışsal ve içsel faktörler, öğrencileri eşit bir biçimde etkilerler ve bu tamamen öğrencilerin bakış açısıyla ve gözlemleriyle ilgilidir. Bu yaklaşımda hem davranışsal hem de bilişsel yaklaşımdan bazı bölümler vardır ancak kendine özgü yeni özellikleri de içermektedir. Bu yaklaşımda, öğrenciler, dışsal faktörlerden etkilenirler ama bunu içsel faktörler rehberliğinde gerçekleştirirler. Öğrencilerin, öz yetkinlikleri, zaafı, başarı ihtiyaçları, onların hangi faktörler üzerinden motive olup olmayacaklarını belirlemektedir.

Edwin Locke tarafından geliştirilen *Amaç Kuramı*'na göre bireylerin amaçları, örgütlerdeki motivasyonlarını sağlayan en önemli belirleyici olarak kabul edilmektedir. Amaçların belirlenmesi ve bireylerin belirli amaçlar çerçevesinde hareket etmesi, bireylerin neyi, nasıl ve ne şekilde yapacaklarını gösterecek olup aynı zamanda hedeflerde ortaya koymasını sağlamaktadır (Aslan ve Doğan, 2020 ; Locke, 1991). Locke (1991) şuandaki durum ile beklenen durum arasındaki boşluğun net bir şekilde belirtilmesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşımda dikkat edilmesi gereken noktaların geri bildirim düzenli yapılması, amaçların orta seviyede zorluk taşıması ve kişinin bu amaçla sadık kalması olarak belirtilmektedir. Locke'un teorisi ile Bandura'nın Sosyal Öğrenme Teoremi arasında güçlü bağlar bulunmaktadır (Latham & Brown, 2006). Son yıllarda yapılan araştırmalarda bilişsel teorilerde içsel motivasyona odaklanıldığı görülmektedir.

Deci ve Ryan tarafından geliştirilen *Öz Belirleme Teorisi* ise, kişilik gelişiminin ve davranışların örgütlenmesinin arkasında yatan içsel süreçlere odaklanan bir motivasyon ve kişilik kuramıdır (Deci ve Ryan, 2002). Öz-belirleme

(self-determination), davranışların dış etkenlerden (toplum normlarından, grup baskısından v.b.) çok, bireyin kendi kişisel inançlarıyla ve değer yargılarıyla belirlenmesi, kararlarını kendi başına vermesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle, bireylerin kendi davranışlarını başlatmalarında ve düzenlenmelerinde seçim duygusunu yaşamalarıdır (Deci ve Ryan, 2002). Öz belirleme teorisinde bireyin yeterli, özerklik ve ilişkide olma durumu analiz edilmekte ve bu 3 kavram çerçevesinde motivasyonunun nasıl etkilendiği ölçülmektedir. Deci, Koestner ve Ryan, (1999) davranışçı yaklaşımda kullanılan ödül ve ceza üzerinde durmuş; bu sistemin dışsal motivasyon olarak çalıştığını ve sadece kısa süreli durumlarda işe yaradığını belirtmiş, insanların motivasyonunun uzun süreli olmasının ancak içsel motivasyon faktörleri ile gerçekleşebileceğini belirtmişlerdir. Bunun en önemli sebebi olarak kişinin istenileni yapmak için hevesli olmasını öne sürmüşlerdir (Alkaabi, S,A,R; Alkaabi, W; Vyver, G; 2017).

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Çalışma kapsamında Covid-19 salgını süresince uygulanan uzaktan eğitimde öğrencilerin motivasyonunda nasıl bir değişim olduğu ve bu değişime etki eden faktörler incelenmiştir.

Araştırmanın hedef kitlesi olarak belirlenen Hacettepe Üniversitesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğrencine anket aracılığıyla sorular yöneltilmiş ve uzaktan eğitim ve motivasyon konularındaki görüşleri alınmıştır. Belirtilen öğrenci grubunun sadece %10luk bölümü Ankara’da yaşamaktadır bu da aslında evlerinden ve ailelerinden uzakta olan öğrencilerin ‘üniversite hayatına’ geçerek farklı bir yaşam şekliyle bölümlerinde okuduklarını göstermektedir. Covid19 salgınında üniversite hayatından koparak ailelerinin yanında okumaya devam eden öğrencilerin bu iki farklı yaşam biçiminin iç içe girdiği görülmektedir. Aslında küresel anlamda her insanın aynı ortak sorunlarla boğuştuğu düşünülen bu dönemde bireysel olarak baktığımızda çok daha derin anlamları olan ve çok yönlü sorunlarla karşılaşıldığı anlaşılmaktadır. Her bir öğrenci bu süreci kendi başına deneyimlemektedir.

3.2. Araştırma Yöntemi

Bu dönemle ilgili verileri bilimsel bir altyapıya oturtabilmek amacıyla fenomenolojik araştırma yöntemi seçilmiştir. Fenomenolojik araştırma yöntemi, bireylerin bizzat deneyimlediği olgulara ilişkin yorumlarına yakından bakarak, zihinlerindeki bilişsel yapıları açığa çıkarmayı amaçlamaktadır (Rahiem,2021). Fenomenolojik yaklaşımı kullanarak, üniversite öğrencilerinin, evde ve uzaktan çalışarak maruz kaldıkları engelleri de dikkate alarak, öğrenmeye hevesli bir şekilde nasıl kalabildiklerine dair veri toplanmış ve incelenmiştir. Fenomenolojik yaklaşım, edinilen tecrübenin anlamını ve bu tecrübenin nasıl elde edildiğini ortaya koymaya çalışmaktadır (Teherani vd, 2015).

Öğrencilerin derslerinde başarılı olmak için ne gibi motivasyonlarının olduğunun ortaya çıkartılması için bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve bu amaç doğrultusunda yukarıda açıklanan motivasyon teorilerinden olan sosyal bilişsel teori ve öz belirleme teorileri kuramsal çerçeve olarak seçilmiştir. Bu iki kuram içerik olarak hem içsel motivasyonları hem de dışsal motivasyonları anlamamıza imkan sağlamaktadır. Bu sayede öğrencilerin motivasyonlarının nedenleri detaylandırılmış ve bilimsel bir altyapıya oturtulmuştur. Eğitim süreçlerimizin ve bu süreçte kullanılan medyanın değişimi herkes tarafından görülmekte ve buna adapte olmak için her birey farklı bir yol izlemektedir. Bu sürecin zorlu ve motivasyon düşürücü olduğu genel bir kabul olarak görülse de eğitim başarılı bir şekilde devam etmektedir. Bunun altında yatan etkenleri detaylı bilmemekle birlikte bazı genel varsayımlarda bulunmaktayız.

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış anket kullanılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların kaçınıcı sınıfta oldukları, aile yanında mı yoksa tek başına mı yaşadıkları ve internete erişim seviyelerinin yeterli olup olmadığını belirlemeyi amaçlayan üç olgusal soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise öğrenci deneyimlerinin belirlenmesine yönelik, cevapların değişkenlik gösterebileceği düşüncesiyle dört adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar neticesinde elde edilen verilerle, içmimarlık bölümü öğrencilerinin bu konuda yaşadıkları deneyimler incelenerek öğrencilerin karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumlar tespit edilmiştir. Anket, bundan önceki üç dönemde öğrencilerin gözlemlenmesi ve karşılıklı konuyla

ilgili edilen sohbetlerin sonuçlarına göre oluşturulmuştur. Sorular için kuramsal altlık oluşturulmuş ve motivasyon teorilerine uygun belli başlıklar tespit edilmiştir.

3.3.Verilerin Toplanması ve Analizi

Hacettepe Üniversitesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü öğrencilerine gönüllülük esasına uygun olarak anket uygulanmıştır. Anketler ders kapsamı dışında ders dönemi bittikten sonra internet üzerinden, eposta yoluyla öğrencilerle paylaşılmıştır. Gerçekleştirilmiş olan anket çalışması bölüm hocaları tarafından bölümde okuyan öğrencilere uygulanacağı için herkesin birbirini tanıma düzeyi yüksektir. Uygulamalı ve göreceli olarak küçük bölümlerde aslında eğitim sırasında öğrenci ve akademisyenler arasında bağ kurulmaktadır. Bu altyapı ile öğrencilerin sorulara içtenlikle, açık, detaylı ve dürüst cevaplar vereceği öngörülmektedir.

Fenomenolojik araştırmalarda veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmanın sonuçları da içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İnceleme kuramsal altyapı ortaya konan teoremlerin ışığında oluşturulan temalar, kategoriler ve ana gruplardan oluşturulmuştur.

Ana gruplar oluşturulurken Sosyal Bilişsel Teori ve Öz Belirleme Teorileri kuramsal çerçeve olarak seçilmiştir.

Sosyal Bilişsel Teoride (SBT) öğrenciler, akademik çalışmaları kavraması, eğitmen etkileşimi, öğrenci beklentileri, eğitim içeriğinin kalitesi gibi sosyal içerikli faktörlerden etkilenmektedir (Bandura, 1986; Dweck & Leggett, 1988; Weiner, 1986). Bu anlamda, motivasyon sadece bireylerin kendi özelinde oluşturabilecekleri bir kavram değildir. Aksine, motivasyon sınıf ve okul çevresinde ortaya çıkan sosyal içerikli faktörler ile ilgilidir. Öz Belirleme Teoremi (ÖBT), diğer taraftan, akademik başarı ile ilintili olarak motivasyonun şekillerine odaklanmaktadır, bunlar; otonom motivasyon, kontrollü motivasyon ve motive olamamak diye sıralanmaktadır (Ackerman, 2020; Ryan & Deci, 2000).

Otonom motivasyon, bireylerin dış aksiyonların önemini kavradığı ve bunu kişisel farkındalıkları ile birleştirdikleri, hem içsel hem de dışsal motivasyon tiplerini bir arada içeren bir yaklaşımı tarif etmektedir (Willem, de Rycke, & Theeboom, 2017). Eğer bireyler motive olurlarsa, uğraştıkları aktivitelerde istek ve anlayış göstermektedirler (Zerbinati & Souitaris, 2005). Diğer taraftan kontrollü motivasyon, hem bireyin dışsal ödül ve ceza uygulamalarının etkilerini, hem de bireyin aksiyonlarını içselleştirdiği, kabul edilme duygusu, suçluluktan kaçınma, kişisel saygı ve dahil olma duyguları ile birlikte aksiyonlarını kontrol altına aldıkları ve motive oldukları içsel faktörleri içermektedir. Kişiler kontrol altına alındıklarında, herhangi bir yönde düşünmeleri, hissetmeleri ve davranmaları için baskı altına girerler. (Ryan & Deci, 2000).

Vansteenkiste, Lens, ve Deci (2006), Vansteenkiste, Soenens, ve Lens, (2007) yaptıkları çalışmalarda ÖBT'nin öğrenci öğrenme yaklaşımındaki farklılıkları anlamada kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenme ile ilgili davranışları inceleyen otonom ve kontrollü motivasyonu yaklaşımlarının yanı sıra ÖBT'de (Kasser ve Ryan, 1996) öğrencilerin konsantre oldukları bireysel hedeflere daha çok odaklanmaya başladıkları saptanmıştır. Doğası gereği bireyler, içsel ve gelişim odaklı hedeflere, dışsal ve sınır dışı hedeflere nazaran daha çok yakınlık göstermektedirler. İçsel hedefler, bireylerin psikolojik yetkinlik ihtiyaçlarını tatmin etmek, ortak ilişkiler geliştirmek ve otonomi geliştirebilmek adına göreceli olarak doğası gereği daha çok yakınlık gösterebileceklerdir. İçsel ve dışsal amaçlar arasındaki farklılıklar ilk olarak bireylerin psikolojik sağlıklarını değerlendirebilmek adına kullanılmışlardır. Son dönemlerde ise, bu farklılıklar, bireylerin öğrenme aktivitelerindeki başarı, öğrenme ve bağlılık konularıyla ilişkilendirilmektedirler.

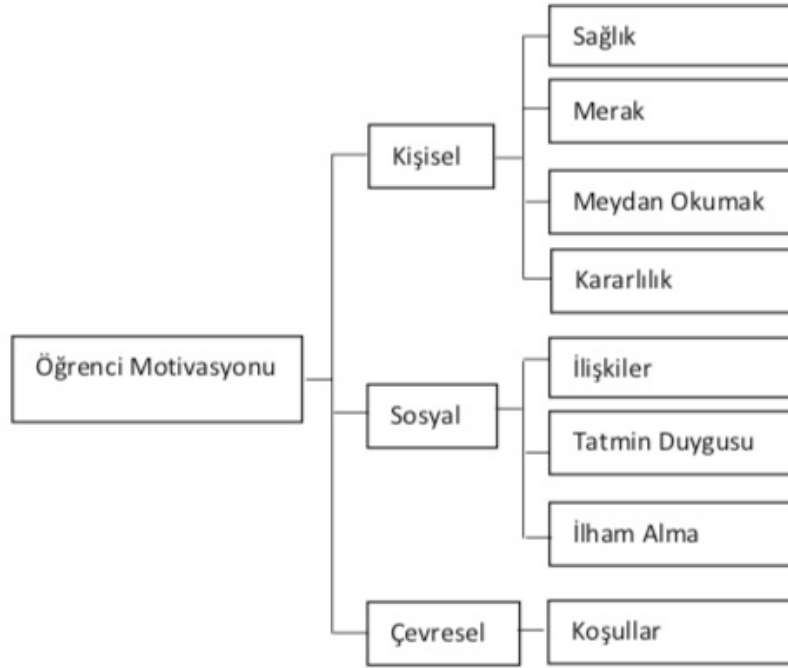
Yukarıda detaylı olarak açıklanan bu iki yaklaşım araştırmanın çerçevesini oluşturmaktadır. COVID-19 salgını kapsamında, öğrencilerin öğrenme yapısı, öğrenme yöntemleri ve alışkanlıkları değişkenlik gösterebilmektedir ve bu da öğrencilerin öğrenme konusundaki motivasyonlarını da etkileyebilmektedir. Öğrenci motivasyonunu anlayarak, oluşan sınırlılıklara rağmen, öğrencilerin öğrenme konusunda onlara yardımcı olan faktörlerin anlaşılabilmesi mümkün olabilecektir. Bu çerçevede kişisel, sosyal ve çevresel olmak üzere motivasyonu etkileyen 3 ana grup belirlenmiştir (Rahiem, 2021). Bu ana gruplara uygun olarak öğrencilerin ankete verdikleri cevaplar incelenerek alt temalar ve kategoriler oluşturulmuştur.

4. BULGULAR

Öğrencilerin kendilerinin yazılı olarak ifade ettikleri anketlere toplamda 40 kişi katılmıştır. Anketi yapan öğrencilerden 22 tanesi 3. sınıfa, 9 tanesi 4. sınıfa, 7 tanesi 2. sınıfa ve 2 tanesi 1. sınıfa gitmektedir. Öğrencilerin 35 tanesi bu süreci ailesinin yanında geçirirken, 3 kişi tek başına yaşamış, 1 kişi arkadaşı ile kalmaya devam ederken 1 kişide evli olduğunu belirtmiştir. Teknolojik donanımın yeterliliği (bilgisayar, internet hızı) ile ilgili soruya 25 kişi yeterli olduğunu 4 kişi ise kesinlikle yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında 6 kişi bazen internet hızının düştüğünü belirtirken, 4 kişi bilgisayarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. 1 kişi ise bu soruya 'dersleri geçmek için yeterli ama başarılı olmak için yetersiz' yorumunda bulunmuştur.

Yöntem kısmında detaylı açıklandığı üzere kuramsal altyapı olarak kullanılan Sosyal Bilişsel Teori (SBT) ve Öz Belirleme Teorisi'nden (ÖBT) yola çıkarak üç ana fenomenolojik grup ve bu üç grup altında çeşitli temalarda toplanmıştır. Üç ana grup kişisel, sosyal ve çevresel faktörlerdir. Araştırmada veriler detaylı olarak analiz edilmiş, söylenen sözün özüne inilerek ne kastettiği detaylı bir şekilde incelenerek temalara oturtulmuştur. Verilerin analizi için 3 açık uçlu sorudan faydalanılmıştır fakat soruların cevaplarına göre ana gruplar aynı olsa da temalar da farklılıklar görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1: Öğrenci motivasyonunu etkileyen ana grup ve temalar

Ankette sorulan açık uçlu ilk soru 'İnsanların motivasyonunu artırıcı çeşitli etkenler bulunmaktadır. Bu etkenler içsel etkenler, çevresel etkenler ve sosyal etkenler olarak kategorize edilmiştir. Covid19 salgını döneminde sizin motivasyonunuzu etkileyen etkenleri bu 3 başlık altında açıklar mısınız?' şeklindedir. Bu soruda özellikle **Sosyal** ana grubunun içinde bulunan *İlişkiler* temasına ait veriler diğerlerine göre daha ön plana çıkmıştır. Öğrenciler sosyalleşmeye yeni bir tanım getirerek arkadaşları ile online ortamlarda sohbet etmeleri, telefonda çeşitli uygulamalarla hep birlikte olma duygusunu yaşamaları, birlikte olamaları bile duygularını paylaşabilmeleri ve ailenin fiziksel olarak yanlarında olmasıyla birlikte daha çok ve kaliteli vakit geçirebilmelerini burada motivasyon artırıcı etken olarak belirtmişlerdir. Bu tema içinde bir öğrenci 'eğitimimi anlamayan insanlarla birarada olmanın verdiği zorlukta unutulmamalı' yazarak aslında ev ortamında yeteri kadar destek alamadığını bu durumunda onu zorladığını ve motivasyonunu düşürdüğünü belirtmiştir. Bu ana grup içinde bulunan *Tatmin Duygusu* temasında ise öğrenciler evde geçirdikleri zamanda kendi gelişimlerine daha çok vakit ayırarak birçok yapmak istediklerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Ama birkaç öğrenci bazen kendilerini yetersiz hissettiklerini bu hisle savaşmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ana gruptaki son tema olan *İlham Alma'da* ise özellikle güzel sanatlar fakültesinde okumanın vermiş olduğu çeşitliliğide hesaba katarak öğrencilerin birçok farklı sanatsal aktivite ile uğraşarak bundan ilham aldıklarını ve kendilerine iyi geldiğini belirtmişlerdir.

Kişisel ana grup içindeki temalara bakıldığında *Sağlık* temasının öne çıktığı görülmektedir. Özellikle sağlıklı olmanın çok önemli olduğunun anlamak ve sağlıklı kalmak için neler yapılacağı üzerine öğrenciler çeşitli uygulamalara başvurduklarını belirtmişler (uyku düzenini oturtmak, sağlıklı beslenmek, spor yapmak vb). *Meydan Okuma* teması gelecek kaygısıyla birleşerek akademik hedeflere ulaşmak şeklinde ortaya çıkmıştır. Öğrencilerde akademik hedeflerine ulaşarak gelecekte istedikleri işlere sahip olacaklarının bilinci bulunmakta ve bu bilinçle çalışmaktadırlar. *Merak* temasında öğrencilerin değişik konuları, farklı mimarları, projeleri araştırıp öğrenme arzularının öne çıktığı görülmüştür. Ayrıca bazı öğrencilerde bölüme ve bu mesleğe olan sevgide küçüklükten beri bu mesleği yapma isteği de çok yoğun bir şekilde hissedilmiştir. Son olarak *Kararlılık* temasında okulu uzatmadan bitirmek ve bazı öğrencilerin kendi ofisini açma isteğinin çok yoğun olduğu görülmüştür. Bununla birlikte bir öğrenci *'hiç bir şey yapmamayı seçtim'* yorumu isteğindeki bilinçli kararlılığı göstermiştir.

Çevresel ana grup içinde bulunan *Koşullar* teması aslında Covid19 salgını sırasında fiziki çevremizin iyice daralarak ev ölçeğine kadar inmesinden dolayı oluşan sorunlara ve bu bağlamda üretilen çözümler üzerinde durmaktadır. Bahçeli bir evde olmak ile apartman dairesinde yaşamak arasındaki farkı öğrencilerinde yorumlarından anlamak mümkün olmuştur. Evinde küçükte olsa bahçe olanlar bu imkanı en iyi şekilde kullandıklarını ve onları çok mutlu ettiğini belirtmişlerdir. Ev ile okulun aynı ortamda bulunması bazen boğucu olsa da günlük yaşantının sakinleşmesi ve ulaşım ve diğer uğraşların ortadan kalkması ile zamanı daha verimli kullandıklarını vurgulamışlardır. Özellikle anksiyetesi bulunan öğrenciler daha kontrollü çalışma alanları yarattıkları için okulda olduğundan çok daha yüksek motivasyona sahip olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2: Ankette bulunan genel olarak motivasyonunuzu etkileyen etkenler nelerdir sorusuna verilen cevaplar ve analizleri

İnsanların motivasyonunu arttırıcı çeşitli etkenler bulunmaktadır. Bu etkenler içsel etkenler, çevresel etkenler ve sosyal etkenler olarak kategorize edilmiştir. Covid19 salgını döneminde sizin motivasyonunuzu etkileyen etkenleri bu 3 başlık altında açıklar mısınız?

ÖĞRENCİ CEVAPLARI	KATEGORİLER	TEMALAR	
Sağlık koşullarının durumu Kişisel akademik hedefler Bireysel öğrenme arzusu Sosyalleşme Kendimle vakit geçirmek Hobilerimle uğraşmak Spor yapmak Resim çizmek Ailem ile vakit geçirmek Hiçbir şey yapmamak Bölümümü seviyorum Diğer sınıf arkadaşlarımla da zorlandığımı görünce yalnız olmadığımı anlıyorum Ailem hep destek Çok zamanım kaldığı için daha fazla odaklanmak Uyku düzeni Daha sağlıklı beslenmek Kendime bir şeyler katmak Okulu bitirip kendi işimin sahibi olmak Güneşli havalar Çevremde mutlu insanlar görmek istiyorum o nedenle hep mutlu görünüyorum Müzik Dinlemek Dans etmek Sevdiğim şehirde olmak Yetersiz hissetme Gelecek kaygısının artması Evde olmak, uyuyacak vakit oluyor Günlük yaşantının gereksiz hareketliliğinden kurtulmak Kendi kontrolünde olan daha kişisel alanlarda çalışmak Ev=okul çok bunaltıcı, evde rahatlayamıyorum Bahçeli bir evde yaşamak Bir dünya bilgisayar programı öğrendim Bu eğitimi anlamayan insanlarla beraber olmak, yardım alamamak	Sağlık koşulları Daha sağlıklı beslenmek Spor yapmak Uyku düzeni	SAĞLIK	K i ş i s e l
	Akademik hedefler Gelecek kaygısı	MEYDAN OKUMAK	
	Öğrenme arzusu Bölüme olan sevgisi	MERAK	
	Okulu bitirip kendi işimin sahibi olmak Hiçbir şey yapmamak	KARARLILIK	
Sosyalleşme Aynı duyguları diğer insanlarında yaşamayı Ailenin desteği ve varlığı Eğitimi bilmeyen kişilerle olmak Fiziksel sosyalleşememekten ötürü zaman kazanımı Mutlu insanlarla bir arada olma isteği	Sosyalleşme Aynı duyguları diğer insanlarında yaşamayı Ailenin desteği ve varlığı Eğitimi bilmeyen kişilerle olmak Fiziksel sosyalleşememekten ötürü zaman kazanımı Mutlu insanlarla bir arada olma isteği	İLİŞKİLER	S o s y a l
	Kendimle vakit geçirmek Kendime bir şeyler katmak Bilgisayar programları öğrenmek Yetersiz hissetme	TATMİN DUYGUSU	
	Hobilerimle uğraşmak (resim, dans, müzik)	İLHAM ALMA	
Güneşli havalar Sevdiğim şehirde olmak Zamanın verimli kullanılması Günlük yaşantının sakinleşmesi Daha kontrollü çalışma alanı Ev=okul Bahçeli bir evde yaşamak	Güneşli havalar Sevdiğim şehirde olmak Zamanın verimli kullanılması Günlük yaşantının sakinleşmesi Daha kontrollü çalışma alanı Ev=okul Bahçeli bir evde yaşamak	KOŞULLAR	Ç e v r e s e l

Ankette bulunan ikinci açık uçlu soru *'Derslerinize çalışırken motivasyonunuzu arttırmak için ne gibi yollara başvuruyorsunuz?'* şeklindedir. **Sosyal** ana grubunun içinde bulunan *İlişkiler* temasına ait yorumlarda arkadaşlarla, grup ile veya aile fertleri ile birlikte çalışmanın önemli bir motivasyon kaynağı olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında

hocalardan alınan olumlu eleştiriler bu motivasyonu daha da güçlendiren bir etki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ana grup içinde bulunan *Tatmin Duygusu* temasında ise öğrenciler kendi kendilerine geçirdikleri zamanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. İyi projeler ortaya çıkarmakta tatmin duygusunu besleyen bir etkidir. Bir öğrenci *'herkesin uyuduğu saatleri verimli kullanıyorum'* şeklindeki yorumuyla aslında belli bir düzenin içinde de kendi düzenini yaratabileceğini ve bunun ona güç verdiğini belirtmiştir. Bu ana gruptaki son tema olan İlham *Alma'da* ise başarılı kişileri ve projeleri takip etmenin en büyük ilham kaynağı olduğunu bölümü severek okudukları için hergün yeni birşeyler keşfederek bu dönemi verimli geçirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Kişisel ana grup içindeki temalardan *Sağlık* teması incelendiğinde, günlük rutinlerin devamlılığının sağlanmasının belirli bir düzen tutturmak için gerekli olduğu ve bu sayede motivasyonun yüksek tutulduğu belirtilmiştir. Bunun dışında spor yapmak ve meditasyon yapmakta bu süreci kolay atlatmak için öğrencilerin bulduğu yöntemler arasında gelmektedir. *Meydan Okuma* teması üzerinde sadece bir öğrenci mükemmel ödevler vermek şeklindeki yorumuyla katkıda bulunmuştur. *Merak* teması kapsamında öğrencilerden geri bildirim alınmamıştır bu nedenle bu başlık çıkartılmıştır. Son olarak *Kararlılık* temasında güne, o gün yapılacakların planlamasıyla başladığında daha verimli ve dolu bir gün geçirdiklerini belirtmişlerdir. Daha iyi bir tasarımcı olmak, bütün ödevlerin bittiğini hayal etmek gibi başlıklar bu temadaki ana motivasyon kaynaklarıdır. Son olarak bir öğrenci *'herşeye yeniden başlamak'* korkusu nedeniyle hiçbir ödevi aksatmadan yapıyorum diyerek aslında negatif olan bir duygunun sonuçlarını pozitif çevirdiği görülmüştür.

Çevresel ana grup içinde bulunan *Koşullar* teması aslında evin içinde çalışma alanları yaratmak üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışma köşeleri yaratmak, çalışma alanlarını değiştirmek, çalışma alanının düzeninin sağlanması gibi yaklaşımlar önemli motivasyon faktörleridir. Bunun yanında hep aynı ortamda bulunmaktan bunalan öğrenciler kısa molalar verdiklerini, müzik dinlediklerini, yeni kahveler denemek gibi kendilerine ödülleri vererek bu süreci daha eğlenceli hale getirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3: Ankette bulunan çalışırken motivasyonunuzu etkileyen etkenler nelerdir sorusuna verilen cevaplar ve analizleri

Derslerinize çalışırken motivasyonunuzu arttırmak için ne gibi yollara başvuruyorsunuz?			
ÖĞRENCİ CEVAPLARI	KATEGORİLER	TEMALAR	
Kısa molalar vermek Ufak ödüller yaratmak Arkadaş ile/ grup çalışması Yeni kahveler keşfettim Sabrediyorum ve daha iyi bir tasarımcı olacağım günü bekliyorum Çalışma alanımı değiştiriyorum Günlük rutinimi hiç bozmuyorum Müzik dinlemek Kendimle vakit geçirmek Herkesin uyuduğu saatleri verimli kullanmak Annemle sohbet ederek mutfakta çalışmak çok eğlenceli Kendime ait bir köşe oluşturmak Spor yapmak Listeler oluşturmak ve görev bittiğinde tik atmak Dikkat dağıtan şeyleri çevremden uzaklaştırırım Ödevlerimi teslim etmek için değil öğrenmek için yapıyorum Başka iyi ünlü projeleri incelemek Bölümümü seviyorum Başarılı insanları takip ediyorum Günü planlamak Meditasyon Derslerde aldığım yapıcı eleştiriler Dersleri bitirdiğim zamanı hayal ediyorum Şimdi bırakırsam tekrar baştan başlamak gerekir korkusu İyi işler çıkardığımı görmek	Günlük rutinlerin devamlılığı Spor yapmak Meditasyon	SAĞLIK	K i ş i s e l
	Mükemmel ödevler vermek	MEYDAN OKUMAK	
	Daha iyi bir tasarımcı olmak Günü planlamak Derslerin bittiğinin hayali Yeniden başlama korkusu	KARARLILIK	
	Grup çalışması Aile ile birlikte çalışmak Hocaların yapıcı eleştirileri	İLİŞKİLER	S o s y a l
	Kendimle vakit geçirmek Herkesin uyuduğu saatleri verimli kullanmak İyi projeler yapmak	TATMİN DUYGUSU	
	Başarılı insanları takip etmek Başarılı projeleri incelemek Bölümümü sevmek	İLHAM ALMA	
Çalışma köşeleri yaratmak Çalışma alanını değiştirmek Müzik dinlemek Mola vermek Çalışma ortamının düzeni Ufak ödüller yaratmak Yeni kahveler keşfetmek	KOŞULLAR	Ç e v r e s e l	

Öğrencilerin motivasyonunu düşürücü etkileri net bir şekilde ortaya koymak adına anketteki diğer açık uçlu soru *'Bu dönemde ders çalışırken motivasyonunuzu düşüren bir etken var mı? Varsa en önemlileri nelerdir?'* şeklindedir. Özellikle motivasyon düşürücü etkenlere yoğunlaşıldığı için cevaplar dört temada kendini göstermiştir. **Sosyal** ana grubunun içinde bulunan İlişkiler temasında üç önemli motivasyon düşürücü etken tespit edilmiştir. İlk etken hocaların tutum ve davranışlarıdır. Ankete katılan 40 kişiden 21'i hocaların motivasyonlarını

düşürdüğünü belirtmişlerdir. Bunun altında yatan nedenler arasında çok ödev istenmesi, yapılan ödevlerin beğenilmemesi, yıkıcı ve kırıcı eleştirilerde bulunulması şeklinde açıklanmıştır. Diğer önemli etken ise arkadaş ilişkilerinde ortaya çıkmıştır. Arkadaşlarla istenildiği kadar sosyalleşmenin olmaması, paylaşımların azalması, derslerde akran yardım ve desteklerinin azalması ve online ortamda bulunduğu için bazı ödevlerin kopyalanması şeklinde yanıtlar verilmiştir. Son olarak aile yanında olmak az bir oranda da olsa bazı öğrencilerin motivasyonunu düşürdüğü görülmüştür. Bu ana grup içinde bulunan *Tatmin Duygusu* temasında ise öğrenciler online eğitim sebebiyle derslerde anlaşılamamaktan ve hocaların tam olarak ne dediklerini anlayamamaktan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bunun dışında bir öğrenci *‘Eskiden çok önemli olan şeylerin önemini yitirmesi’* şeklinde bir yorumda bulunmuştur.

Kişisel ana grup içinde sadece *Sağlık* teması üzerinden geri dönüşler gerçekleşmiştir. Bunlar hem fiziksel rahatsızlıklar (devamlı bilgisayarın başında oturmaktan dolayı bel ve boyun ağrıları) hem de psikolojik rahatsızlıklardır (istersizlik hali, halsizlik gibi).

Çevresel ana grup içinde bulunan *Koşullar* teması ilişkiler temasından sonra en çok motivasyon düşürücü kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda evdeki çalışma koşullarının yetersizliği üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin kendilerine ait bir çalışma alanının olmaması, evde gürültü olması, teknik altyapının yetersizliği, elektrikli kesilmesi gibi öğrencinin elinde olmayan çevresel koşulların onları çok zorladığını belirtmişlerdir. Bunun dışında bir üniversite öğrencisi gibi hissedemediklerini, üniversite yerleşkesine gidilmediği ve sınıf ortamı olmamasının motivasyonu düşürücü önemli bir etken olduğunu vurgulamışlardır (Tablo 4).

Tablo 4: Ankette bulunan motivasyon düşürücü başlıca etkenler nelerdir sorusuna verilen cevaplar ve analizleri

Bu dönemde ders çalışırken motivasyonunuzu düşüren bir etken var mı? Varsa en önemlileri nelerdir?

ÖĞRENCİ CEVAPLARI	KATEGORİLER	TEMALAR	
Bazı hocaların tutumları Çok fazla ödev verilmesi Hep evde çalışmak, başka yerlere gidememek Bilgisayar başında olmak Evde belirli bir yerimin olmayışı Kırsalda olduğum için devamlı elektrik ve internetin kesilmesi Bel-boyun ağrıları Sebebi belirsiz bir isteksizlik ve halsizlik Hep aile ile olmak Evde tam sessiz bir ortam olmayışı Kötü çevre koşulları Eskiden çok önemli olan şeylerin önemini yitirmesi Bilgisayarımın kötü olması Okulu özlemek Gürültü Uygulamalı derslerin uzaktan olması Arkadaşlarla yeteri kadar sosyalleşememek Çalışmaların online ortamda tam anlaşılamaması ve çabanın takdir edilmemesi Üniversitede öğrenci olamamak Sınıf ortamının olmaması Hocaların ne dediğini anlayamamak Arkadaşlarımın ödevlerimi kopyalaması Yalnız çalışmak	Bel-boyun ağrıları Sebebi belirsiz bir isteksizlik ve halsizlik	SAĞLIK	K i ş i s e l
	Hocaların tutumları Çok fazla ödev verilmesi Hep aile ile olmak Arkadaşlarla yeteri kadar sosyalleşememek Arkadaşlarımın ödevlerimi kopyalaması Yalnız çalışmak	İLİŞKİLER	S o s y a l
	Eskiden çok önemli olan şeylerin önemini yitirmesi Çalışmaların online ortamda tam anlaşılamaması ve çabanın takdir edilmemesi Hocaların ne dediğini anlayamamak	TATMİN DUYGUSU	
	Hep evde çalışmak, başka yerlere gidememek Bilgisayar başında olmak Evde belirli bir yerimin olmayışı Kırsalda olduğum için devamlı elektrik ve internetin kesilmesi Evde tam sessiz bir ortam olmayışı Kötü çevre koşulları Bilgisayarımın kötü olması Okulu özlemek Gürültü Uygulamalı derslerin uzaktan olması Üniversitede öğrenci olamamak Sınıf ortamının olmaması	KOŞULLAR	Ç e v r e s e l

5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Araştırma, COVID-19 salgını süresince, evden öğrenimlerine devam etmek zorunda kalan üniversite öğrencilerinin, öğrenmeye yönelik motivasyonlarının değişip değişmediğini, ve değiştiyse hangi yönde değiştiğine dair bulgular elde edilmeye yönelik gerçekleştirilmiştir. Motivasyon her birey için farklılık gösteren kişisel ve dinamik bir süreçtir. Süreç içinde birey değişime uğramakta ve motivasyonu oluşturan dürtüleri değiştirebilmektedir. Bu nedenle fenomenolojik araştırma yöntemi kullanılarak 3 ana grup ve bunların altında farklı tema ve kategorilerle bilimsel çıktılara ulaşılmıştır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan Hacettepe Üniversitesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı bölümünde okuyan öğrencilerin deneyimleri üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Bu deneyimin olumlu ve olumsuz taraflarını ortaya koyabilmek için ise anket yöntemi kullanılmıştır. Kırk öğrenciyle yapılan gönüllü anket çalışmasında yedi sorudan alınan cevaplara göre çeşitli temalar belirlenmiştir. Temaların öğrenci değerlendirmeleri açısından sonuçları verilmiştir. Buna göre, Sosyal, kişisel ve çevresel ana gruplar altında oluşturulan temalarla birlikte, uzaktan eğitim süresince öğrenci motivasyonlarını etkileyen farklı etkenlerin olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen veriler neticesinde bir değerlendirme yapıldığında öğrencilerin genel anlamda motivasyonlarının yüksek olduğu ve derslerle olan bağlarını en yüksek seviyede tutmaya çalıştıkları görülmektedir. Büyük bir çoğunluğu bu süreçte aileden ve arkadaşlarından destek almış çok az öğrenci arkadaş çevresinden ve ailesinden yakındır. Benzer sonuçlar içeren Endonezya'da yürütülen araştırmada Rahiem (2021) öğrencilerin her ne kadar korku ve endişe içinde olsalar da, öğrenmeye karşı motivasyonlarının hep yüksek olduğunu ve öğrenme yöntemlerinin değişimine karşı pozitif bir bakış açısı sergilediklerini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin sosyal ortamlarından, ailelerinden ve arkadaşlarından ilham aldıklarını vurgulamıştır. Diğer vurgu yapılan noktalardan birisi ise eğitimin içeriğidir. Genel anlamda ders veren öğretim elemanlarının çeşitli nedenlerle öğrenciler üzerinde olumsuz etkileri olduğu söylenebilmektedir. Özellikle öğretim elemanlarının bu sürece tam hazırlanamadan dahil olması konusunda dünya genelinde de aynı sonuçları bulan benzer araştırmalar yapılmıştır. Malezya'da yürütülmüş araştırma da öğretim elemanlarının bu sürece çok hazırlıksız yakalanmaları sebebiyle çevrimiçi dersleri aynı biçimde ve verimlilikte yürütemedikleri için öğrencilerin motivasyonlarında ciddi bir düşüş gözlemlendiğini belirtilmiştir (Tan, 2020). Aynı konu ile ilgili Türkiye'de Şen ve Kızılcıoğlu (2020) tarafından yapılan başka bir araştırmada da öğrenciler öğretim elemanları ile bağ kuramadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada fiziki anlamda üniversite yerleşkesinde olamamak ve yüzyüze sosyalleşememek en önemli motivasyon düşürücü etkenler olarak görülmüştür. Sosyal ortamdan uzak olmak ve arkadaşlardan destek alamamak Means ve Neisler (2021)'in Amerika'da yaşayan farklı kültür ve ırklardan gelen üniversite öğrencileri arasında yaptıkları araştırmada da önemli bir sorun olarak oratay çıkmıştır. Bu etkenlerin önüne geçebilmek için öğrenciler hem içsel motivasyonlarını güçlü tutmak adına hem de dışsal etkenlerle bu faktörleri en aza indirmeyi başarmışlardır.

Yukarıda bahsedilenler ışığında, salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim sisteminin öğrenci üzerindeki etkilerini somut verilere dayandırılarak, objektif bir şekilde olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle değerlendirebilmek ve ortaya koyabilmek için yapılan çalışmanın literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, öğrenci motivasyonu ile ilgili daha fazla bilgi sahibi olarak, öğrencilere yardımcı olmak ve ileride oluşabilecek daha zorlu koşullar için tavsiyeler oluşturabilmek de bu çalışmanın diğer bir çıktısıdır. Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin öğrenme sürecini, öğrencilerin bakış açılarından görme ve anlama imkânını da meydana çıkarabilecek ve bu da onların eğitim süreçlerini olumlu yönde etkileyebilecektir.

Bu çalışmanın sonuçları aynı zamanda birçok sektör ve özellikle de iş dünyası için çok değerli olabilecektir. Her ne kadar COVID-19 salgını süreci sonsuza kadar sürmeyecek olsa da, sürekli artan bir şekilde dijitalleşen dünyada evden ve uzaktan çalışma koşulları artan bir şekilde dünya çapında küresel firmalar tarafından tercih ve teşvik edilmektedir. Bu nedenle, çalışanların bu koşullarda motivasyonlarının ne yönde değişeceğini bilmek ve buna göre de çalışan verimliliği öngörüsü firmalar için çok değerli olabilecektir.

Bunun yanı sıra, araştırmaya konu olan hedef kitlenin üniversite öğrencileri olması, aynı araştırmanın çalışanlar üzerinde de benzer sonuçlar verip vermeyeceği araştırmanın, çalışan dünyası öngörüsü açısından sahip olduğu kısıtlamalardan diğer bir tanesidir. Diğer taraftan, hedef olarak belirlenen kitlenin sayısı, demografik yapıları, motivasyonlarını potansiyel olarak etkileyebilecek olan yaşadıkları ülkenin kendine özgün koşulları vb.

diğer birçok faktörde yine bu araştırmanın sonuçlarının iş dünyası için kullanılıp kullanılmayacağı ile ilgili karar verilmesi gereken unsurlardır. Ancak, gerek bahsedilen bu unsurların ileride yapılacak olan diğer araştırmalar için bir hedef olması özelliği, gerekse de araştırmaya konu olan üniversite öğrencilerinin yakın bir dönemde birer çalışan olacak olması ve bireylerin motivasyonuna dair görüşler sunuyor olması, araştırmanın iş dünyası ve yöneticileri için de önemli bir katma değer sunduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Ackerman, C. E. (2020). *Self-determination theory of motivation: Why intrinsic motivation matters*. Positive Psychology.
- Akbaba, S. (2006). 'Eğitimde Motivasyon', *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 13, 343-361
- Alkaabi, S. A. R., Alkaabi, W., & Vyver, G. (2017). Researching Student Motivation. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 10(3), 193–202. <https://doi.org/10.19030/cier.v10i3.9985>
- Arslan, H. (2012). 'Sınıf Yönetiminin Temel Kavramları', *Sınıf Yönetimi* (Ed. Ruhi Sarpkaya), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.44.9.1175>
- Başar, H. (2008). 'Eğitim ve Sınıf Yönetimi', *Sınıf Yönetimi* (Ed. Esmahan Ağaoğlu) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel Davranış*. Ankara: Umut Yayın Dağıtım
- Baygeldi, M., Öztürk G, & Dikkartın Övez, F. T. (2021). 'Pandemi sürecinde eğitim fakültesi öğrencilerinin çevrimiçi öğrenme hazır bulunuşluk ve e-öğrenme ortamlarına yönelik motivasyon düzeyleri.' *Turkish Studies*, 16(1), 285-311. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44485>
- Bayraktar, H. (2015). 'Sınıf Yönetiminde Öğrenci Motivasyonu ve Motivasyonu Etkileyen Etmenler' *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish* Volume 10/3 Winter 2015, p. 1079-1100 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7788>
- Bozanoğlu, İ. (2005), "Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Dayalı Grup Rehberliğinin Güdülenme, Benlik Saygısı, Başarı ve Sınav Kaygısı Düzeylerine Etkisi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, cilt: 38, sayı: 1
- Cheng, Y. C., & Yeh, H. T. (2009). From concepts of motivation to its application in instructional design: Reconsidering motivation from an instructional design perspective. *British Journal of Educational Technology*, 40(4), 597-605.
- Deci, E. L., Koestner, R., & Ryan, R. M. (1999). A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. *Psychological bulletin*, 125(6), 627.
- Deci, E. L.; Ryan, R. M. (2002). 'Self-determination research: Reflections and future directions', *Handbook of self-determination research* (Ed: E. L. Deci & R. M. Ryan) (pp. 431–441). University of Rochester Press.
- Demirtaş, S. (2005). *Çalışma Yaşamında Motivasyonun Önemi ve Teşvik Araçlarının Yeri*, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi
- Dweck, C. S.; Leggett, E. L. (1988). A social cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95(2), 256–273. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.95.2.256>
- Ercan, L. (2003). 'Motivasyon', *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar* (Ed: Leyla KÜÇÜKAHMET). Ankara, Nobel Yayınevi.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve Organizasyon*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım
- Ersöz, A. (2004). 'İngilizce Öğretiminde İçsel Güdüleme', *Eğitim ve Bilim*, Sayı:29 (132)
- Froiland, J. M.; Worrell, F. C. (2016). Intrinsic motivation, learning goals, engagement, and achievement in a diverse high school. *Psychology in the Schools*, 53(3), 321–336. <https://doi.org/10.1002/pits.21901>
- Kasser, T.; Ryan, R. (1996). Aspirations Index. *Personality and Social Psychology Bulletin*.
- Kaya, Z. (2001). *Eğitimin Psikolojik Temelleri, Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, (Ed. Özcan Demirel), Ankara: Pegem Yayıncılık

- Latham, G. P., & Brown, T. C. (2006). The effect of learning vs. outcome goals on self-Efficacy, satisfaction and performance in an MBA program. *Applied Psychology*, 55(4), 606-623.
- McClelland, D. C. (1985). How motives, skills, and values determine what people do. *American psychologist*, 40(7), 812.
- Means, B., & Neisler, J. (2021). Teaching and learning in the time of COVID: The student perspective. *Online Learning*, 25(1), 8-27. <https://doi.org/10.24059/olj.v25i1.2496>
- Mitchell, S. A. (1988). *Relational concepts in psychoanalysis*: Harvard University Press.
- Neher, A. (1991). Maslow's Theory of Motivation A Critique. *Journal of Humanistic Psychology*, 31(3), 89-112.
- Öncü, H. (2001). 'Motivasyon (Güdülenme)', *Sınıf Yönetimi*, (Ed. Leyla Küçükahmet), Ankara: Nobel Yayınları
- Özkalp, E.; Kirel, Ç. (1998). Örgütsel Davranış, *Anadolu Ün. Yayını*, No.111, Eskişehir
- Pintrich, P.R.; Schunk, D.H. (1996) *Motivation in education: Theory, research and applications* (2nd ed.). Englewood Cliffs NJ Merrill Company
- Rahiem, M.D.H. (2021). 'Remaining motivated despite the limitations: University students' learning propensity during the COVID-19 pandemic', *Children and Youth Services Review* 120 (2021) 105802, s:1-14
- Ryan, R. M.; Deci, E. L. (2000). SDT and Wellbeing. *American Psychologist*. <https://doi.org/10.1037110003-066X.55.1.68>.
- Selçuk, Z. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara, Nobel Yayınları.
- Selçuk, Z.; Güner N. (2000). *Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları*, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2005). Attachment theory and research: Resurrection of the psychodynamic approach to personality. *Journal of Research in Personality*, 39(1), 22-45.
- Şen,Ö.;Kızılcalıoğlu,G.(2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Ve Akademisyenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *International Journal of 3D Printing Technologies and Digital Industry*, 4(3), 239 - 252. Doi: 10.46519/ij3dptdi.830913
- Tan, C. (2021), "The impact of COVID-19 on student motivation, community of inquiry and learning performance", *Asian Education and Development Studies*, Vol. 10 No. 2, pp. 308-321. <https://doi.org/10.1108/AEDS-05-2020-0084>
- Teherani, A., Martimianakis, T., Stenfors-Hayes, T., Wadhwa, A.; Varpio, L. (2015). Choosing a qualitative research approach. *Journal of Graduate Medical Education*, 7 (4), 669–670. <https://doi.org/10.4300/JGME-D-15-00414.1>
- Trautwein, U., Marsh, H. W., Nagengast, B., Lüdtke, O., Nagy, G., & Jonkmann, K. (2012). Probing for the multiplicative term in modern expectancy–value theory: A latent interaction modeling study. *Journal of Educational Psychology*, 104(3), 763.
- Vansteenkiste, M., Lens, W.; Deci, E. L. (2006). 'Intrinsic versus extrinsic goal contents in self-determination theory: Another look at the quality of academic motivation'. *Educational Psychologist*, 41(1), 19–31. https://doi.org/10.1207/s15326985ep4101_4
- Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., Soenens, B.; Matos, L. (2005). Examining the motivational impact of intrinsic versus extrinsic goal framing and autonomy-supportive versus internally controlling communication style on early adolescents' academic achievement. *Child Development*. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2005.00858.x>
- Vansteenkiste, M., Soenens, B.; Lens, W. (2007). Intrinsic versus extrinsic goal promotion in exercise and sport. *Understanding the differential impacts on performance and persistence*. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Exercise and Sport*.
- Weiler, A. (2005). Information-seeking behavior in Generation Y students: Motivation, critical thinking, and learning theory. *The Journal of Academic Librarianship*, 31(1), 46-53.
- Weiner, B. (1986). An attributional theory of motivation and emotion. *Springer, US.* <https://doi.org/10.1007/978-1-4612-4948-1>

Willem, A., de Rycke, J.; Theeboom, M. (2017). The role of autonomous and controlled motivation in exercise intentions of participants in a mass cycling event. *Frontiers in Psychology, 8*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00354>

Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yüksel, G. (2004). 'Öğrenme için Motivasyon' *Sınıf Yönetimi*, (Edit: Şule ERÇETİN; Çagatay ÖZDEMİR). Ankara, Asil Yayınevi.

Zerbinati, S.; Souitaris, V. (2005). Entrepreneurship in the public sector: A framework of analysis in European local governments. *Entrepreneurship & Regional Development, 17*(1), 43–64. <https://doi.org/10.1080/0898562042000310723>

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).